

Ostvarenja, izazovi i glavni rezultati u 2018. godini

Najvažnije aktivnosti iz godišnjeg izvješća direktora

Ovaj pregled sadrži prikaz ključnih aktivnosti iz 2018. godine, ali nipošto ne predstavlja cjelokupni niz ostvarenja ECDC-a tijekom te godine. Detaljan prikaz aktivnosti ECDC-a, njegovih organizacijskih i administrativnih struktura te plana rada nalazi se u cjelovitoj verziji godišnjeg izvješća.

<https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/annual-report-director-2018>

Predloženi navod:

Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti. Ostvarenja, izazovi i glavni rezultati u 2018. godini: Najvažnije aktivnosti iz godišnjeg izvješća direktora. Stockholm: ECDC; 2019.

ISBN 978-92-9498-366-4 (PDF), 978-92-9498-351-0 (ispis)

ISSN 2529-6043 (PDF), 2529-6221 (ispis)

doi 10.2900/095081 (PDF), 10.2900/756091 (ispis)

Kataloški broj TQ-AX-19-001-HR-N (PDF), TQ-AX-19-001-EN-C (ispis)

© Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti, 2019.

Sve slike © ECDC, osim slike iStock (14. stranica gore) i licenca (cc) Creative Commons (CC BY-NC 4.0) za nekomercijalnu upotrebu sadržaja uz imenovanje autora putem sljedećih korisnika mrežnog mjesta Flickr.com: Nathan Reading (6. i 10. stranica, gore lijevo); Judy Gallagher (8. stranica gore); Tom Schwan, Robert Fischer i Anita Mora, Nacionalni institut za alergije i zarazne bolesti, Nacionalni zdravstveni instituti (8. stranica dolje); Alan Glover (10. stranica dolje); Jon Southcoasting (12. i 13. stranica); Shaury Nash (24. i 25. stranica).

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet da se navede izvor.

Osim uz izričito odobrenje nositelja autorskih prava, fotografije upotrijebljene u ovoj publikaciji zaštićene autorskim pravom smiju se upotrebljavati samo za ovu publikaciju.

Ostvarenja, izazovi i glavni rezultati u 2018. godini

Najvažnije aktivnosti iz godišnjeg izvješća direktora

Sadržaj

Predgovor.....	3
Uvod.....	3
ECDC – Europska agencija za javno zdravstvo.....	5
Europski pristup nadzoru bolesti.....	5
Programi ECDC-a za suzbijanje bolesti: praćenje epidemiologije bolesti.....	7
Bakterije otporne na antibiotike i rastuće opterećenje na zdravstvo u Europi.....	7
Što je vektor? I mogu li se razboljeti zbog njega?.....	9
Ponekad jednostavno nije dovoljno pratiti pravilo „Prokuhaj, oguli, skuhaj, operi ili ostavi!”.....	11
Prevenција HIV-a: predekspozicija i profilaksa.....	13
Cjepivo za svaku sezonu.....	15
Možemo li kontrolirati latentnu tuberkulozu?.....	17
Najveća priča o uspjehu do sada.....	19
Pristup europskom javnom zdravstvu na temelju podataka.....	21
Nadzor bolesti.....	21
Obavješćivanje o epidemijama.....	21
Pripravnost.....	23
Odgovor.....	23
Znanstveni savjeti.....	23
Mikrobiologija.....	25
Povezivanje sa javnozdravstvenom zajednicom u Europi.....	27
Osposobljavanje i potpora zemljama.....	27
Komunikacija o javnom zdravstvu.....	28
ECDC u brojkama.....	29

Uvodna riječ predsjednice Upravnog odbora

Kao novoizabrana predsjednica Upravnog odbora ECDC-a, veliko mi je zadovoljstvo predstaviti godišnje izvješće direktora za 2018. godinu. Tijekom cijele godine, ECDC je podržavao države članice i Europsku komisiju na sljedeći način:

- isporukom 35 brzih procjena rizika koje su doprinijele donošenju odluka o upravljanju rizikom na nacionalnim razinama i europskoj razini;
- pokretanjem nove inačice „sustava ranog upozorenja i odgovora” koji ispunjava sve zahtjeve Odluke br. 1082/2013/EZ; i
- objavom novog izvješća sustava EULabCap kojim se pokazalo da se razlike u kapacitetima i mogućnostima laboratorija u različitim državama članicama brzo smanjuju.

ECDC je također izdao nekoliko mrežnih alata koji zemljama pomažu obraditi ulazne informacije koje se temelje na dokazima i podržavaju donošenje odluka. To obuhvaća rasporeda cijepjenja, softver za modeliranje, karte razvijajućih situacija, interaktivni atlas za praćenje bolesti, baze podataka o bolestima i nekoliko dokumenata sa smjernicama.

Tijekom 2018. Upravni odbor pokrenuo je treću nezavisnu vanjsku evaluaciju Centra koje obuhvaća razdoblje od 2013. do 2017. godine. Evaluaciju, koju provodi vanjski ugovorni suradnik, nadgleda upravljački tim Upravnog odbora. Konačno se izvješće očekuje kasnije ove godine.

S obzirom na dojmlija postignuća ECDC-a, radosno iščekujem sljedeće dvije godine koje ću provesti na čelu Upravnog odbora. To će biti zanimljivo razdoblje za Centar u kojem će se prikazati rezultati vanjske evaluacije Centra i u kojem ćemo odrediti novu dugoročnu strategiju. Upravni odbor aktivno će sudjelovati u dogovorima i pratiti te promjene, a pritom će se pobrinuti da Centar izvršava poslove iz svoje nadležnosti u skladu s uvjetima određenima u osnivačkoj uredbi.

Dr. Anni-Riitta Virolainen-Julkunen
Predsjednica Upravnog odbora ECDC-a
5. ožujka 2019.

*Gore lijevo i u sredini: zgrada ECDC-a u općini Solna, Švedska
Gore desno: prijašnje sjedište ECDC-a
Sredina desno: prolaznici u odrazu staklenih ulaznih vrata
Dno: međunarodni sastanak u glavnoj konferencijskoj dvorani ECDC-a*

Uvodna riječ direktorice

Početak travnja 2018. godine, ECDC se premjestio u suvremeni objekt koji se nalazi u četvrti Solna-Frösunda u okolici Stockholma. Naš logistički tim odradio je odličan posao te smo se ubrzo smjestili u svoje novo okruženje.

Osim odluke o preseljenju, donijeli smo niz dalekosežnih odluka važnih za budućnost ECDC-a:

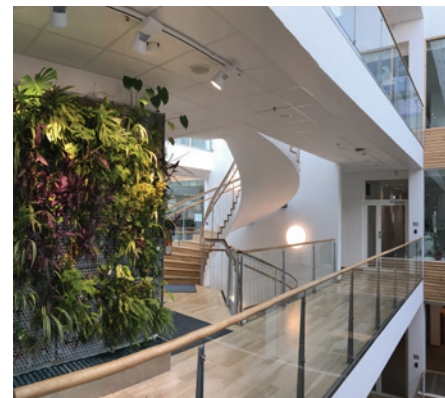
- počeli smo raditi na dugoročnoj strategiji ECDC-a za razdoblje od 2021 do 2027;
- pokrenuli smo dogovore s sa svojim dionicima u vezi dva nova i uzbudljiva projekta: *e-zdravstvo i digitalna tehnologija* i *Predviđanje*;
- inicijativa ECDC-a *Sljedeća generacija* Centru će dati novu organizacijsku strukturu;
- Upravni odbor pokrenuo je treću vanjsku evaluaciju Centra, koja obuhvaća razdoblje od 2013. do 2017. godine.

Tijekom 2018. godine usredotočili smo se na tri područja visokog prioriteta:

- cijepjenja. ECDC je Europskoj komisiji pružio znanstvene dokaze za novu preporuku Vijeća o bolestima koje se mogu spriječiti cijepljenjem;
- antimikrobna rezistencija. Prema novoj studiji, procjenjuje se da bakterije s antimikrobnom otpornošću ubiju 33 000 Europljana svake godine; nadalje, antimikrobna otpornost u Europi uzrokuje troškove od otprilike jedne milijarde eura godišnje.
- ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda. ECDC je uskladio svoj rad u području nadzora bolesti s ciljevima UN-a; primjerice nadzor HIV-a, hepatitisa i tuberkuloze.

U rujnu 2018. počeo je mandat ECDC-a na čelu Mreže agencija EU-a, što je bila odlična prilika za razmjenu značajne količine znanja s našim sestrinskim agencijama, što nam je pomoglo uskladiti postupke s konkretnom korišću za naš svakodnevni rad.

Dr. Andrea Ammon
Direktorica ECDC-a
5. ožujka 2019.

ECDC – Europska agencija za javno zdravstvo

Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti (ECDC) osnovan je 2005. sa sjedištem u Stockholmu u Švedskoj te je dio mreže agencija EU-a. Te agencije izvršavaju tehničke i znanstvene zadatke koje institucijama EU-a pomažu u provedbi politika i donošenju odluka. Agencije EU-a decentralizirane su tijela te se nalaze u gotovo svim državama članicama EU-a.

Područje primjene mandata ECDC-a obuhvaća nadzor gotovo 60 zaraznih bolesti, od AIDS-a/HIV-a do rijetkih zoonoznih bolesti. Promičemo i cijepljenje, prepoznajemo ponašanja opasna za zdravlje, osiguravamo kvalitetu laboratorija diljem Europe, obučavamo epidemiologe iz javnozdravstvenog sektora u cijeloj Europi te informiramo našu publiku o svim aspektima zaraznih bolesti.

Krajem 2018. ECDC je imao 267 stalnih djelatnika koji su sudjelovali u nadzoru bolesti, otkrivanju izbijanja bolesti, pružanju znanstvenih savjeta, informacijskoj tehnologiji, komunikaciji i administraciji.

Europski pristup nadzoru bolesti

ECDC vodi i održava tri glavna sustava za nadzor zaraznih bolesti diljem Europe. Svaki se sustav odnosi na jedno područje kontrole bolesti: EWRS (otkrivanje prijetnji, upozorenja o otkrivenim prijetnjama), EPIS (obavješćivanje o epidemijama) i TESSy (nadzor bolesti i statistički podatci).

Gore lijevo: zastave EU-a iznad ECDC-a

Gore desno: nova zgrada ECDC-a, pogled s autoceste

Sredina desno: zeleni i svijetli interijer

Dno: svakodnevni sastanak okruglog stola koji vodi tim za obavješćivanje o epidemijama

- Sustav ranog upozorenja i odgovora (EWRS), koji je potpuno izmijenjen u 2018. godini, povjerljiv je sustav koji omogućuje državama članicama i Europskoj komisiji dijeljenje informacija o zdravstvenim događajima s mogućim posljedicama na razini EU-a i koordinaciju mjera odgovora kako bi se zaštitilo javno zdravlje. Tijekom 2018., godine, koju je obilježilo nekoliko ozbiljnih izbijanja ospica, sustav je opet dokazao svoju vrijednost kao snažna usluga za davanje upozorenja.
- Informacijski sustav za obavješćivanje o epidemijama (EPIS) sigurna je komunikacijska internetska platforma koja javnozdravstvenim znanstvenicima i stručnjacima omogućava međunarodnu razmjenu epidemioloških informacija.
- Europski sustav za nadzor (TESSy) vrlo je opsežan sustav s bazom podataka o bolestima. Zemlje EU-a/EGP-a redovito prijavljuju svoje nacionalne podatke o zaraznim bolestima u sustav TESSy. Na temelju tih podataka, posjetitelji mrežnog mjesta ECDC-a s Atlasom za nadzor zaraznih bolesti mogu izradivati ažurna izvješća o nadzoru i interaktivne karte.

Nadalje, ECDC podržava rad Europske komisije i država članica u Odboru za zdravstvenu sigurnost EU-a, koji funkcionira kao savjetodavna skupina za zdravstvenu sigurnost na Europskoj razini.

Komplet za otkrivanje karbapenemaze bakterije Klebsiella pneumoniae (KPC-1) Otpornost gram-negativnih bakterija mogla bi postati velik problem za liječenje u sljedećih nekoliko godina. Kanali farmaceutskih tvrtki ne sadrže mnogo toga što bi moglo suzbijati te organizme

Programi ECDC-a za suzbijanje bolesti ECDC-a: praćenje epidemiologije bolesti

Uz pomoć podataka iz svih država članica EU-a o gotovo 60 bolesti i zdravstvenih tema kao što su antimikrobna otpornost, znanstvenici ECDC-a uspjeli su jasno prikazati sadašnju (i povijesnu) epidemiološku situaciju u Europi. Centar nadzire kretanja

bolesti i predlaže mjere za suzbijanje bolesti i njihova izbijanja. Rad ECDC-a na bolestima razvrstan je prema „programima suzbijanja bolesti”.

Bakterije otporne na antibiotike i rastuće opterećenje za zdravstvo u Europi

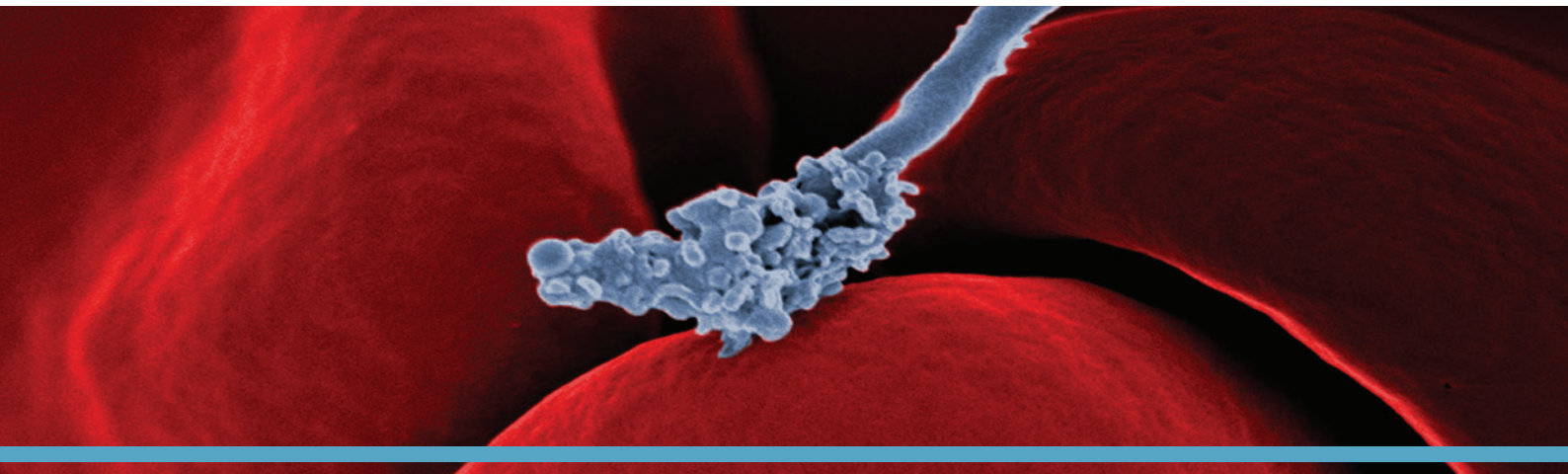
Antimikrobna otpornost i infekcije povezane sa zdravstvom (Program ARHAI) Kada je ECDC počeo raditi na novoj studiji kako bi se procijenilo opterećenje na zdravstvo zbog infekcija uzrokovanih bakterijama otpornima na antibiotike u EU-u/EGP-u, stručnjaci ECDC-a pogledali su posljednje skupove podataka za Europu, provjerili njihovu kvalitetu i donijeli na prilično konzervativnu procjenu. Uznemirujući zaključak studije jest da oko 33 000 Europljana umre svake godine izravno zbog infekcija bakterijama otpornima na antibiotike. Do mnogih je tih infekcija došlo u bolnicama.

Rezultatima dvaju anketa objavljenih na Europski dan svjesnosti o antibioticima 2018. pokazuje se da se učestalost infekcija vezanih za zdravstvo i uporabe antimikrobnih sredstava znatno razlikuju među zemljama. Cjelokupna predodžba još više uznemiruje jer s 8,9 milijuna slučajeva godišnje u bolnicama i ustanovama za dugotrajnu skrb, u Europi postoji ogroman problem.

Svakog dana jedan od tri pacijenta u EU-u primi barem jedno antimikrobno sredstvo. Nisu svi ti lijekovi medicinski nužni te njihovo propisivanje pridonosi širenju antimikrobne otpornosti. Kako bi se na tome poradilo, ECDC je pozvao nekoliko nadzornih mreža na konferenciju; prisustvovalo je 300 predstavnika iz država članica.

Tijekom godine stručnjaci ECDC-a posjetili su svoje kolege u Bugarskoj, Norveškoj i Ujedinjenoj Kraljevini kako bi raspravili o problemima antimikrobne otpornosti.

ECDC nastavlja davati ključan doprinos Transatlantskoj radnoj skupini za antimikrobnu otpornost te je doprinio Europskoj zajedničkoj akciji protiv antimikrobne otpornosti i povezanih infekcija. Te su aktivnosti detaljno prikazane na mrežnom mjestu ECDC-a.

Što je vektor? I mogu li se razboljeti zbog njega?

Bolesti u nastajanju i vektorske bolesti (Program EVD) Izraz „vektor bolesti“ obično se odnosi na člankonošce (komarce, muhe, pješčane mušice, uši, buhe, krpelje i grinje) koji prenose zarazne mikroorganizme u druge žive organizme.

Primjer takve bolesti jest groznica zapadnog Nila, uzrokovana virusom koji najčešće prenose zarazni komarci. Broj slučajeva groznice zapadnog Nila značajno se povećao u usporedbi sa situacijom od prije nekoliko godina. U 2018. ECDC je nadzirao do sada najveće izbijanje virusa zapadnog Nila u Europi. U Europskim zemljama prijavljeno je više od 2000 lokalno prenesenih infekcija ljudi u 2018., što znatno nadmašuje ukupan broj zaraza u proteklih sedam godina (1832 slučaja).

Tjedne obavijesti i karte o infekcijama virusom zapadnog Nila u Europi dostupne su na mrežnom mjestu ECDC-a koji također objavljuje karte koje prikazuju rasprostranjenost različitih vrsta komaraca, krpelja i pješčanih mušica koji su vektori bolesti za ljude i životinje. U 2018. godini provedena je studija na terenu o strategijama kontrole vektora za groznicu zapadnog Nila u Europi, koja je testirana u 2017. Osim toga, provedene su tri studije na terenu o kontroli invazivnih vrsta komaraca; ti komarci mogu prenositi patogene koji uzrokuju denga, čikungunja i zika groznice.

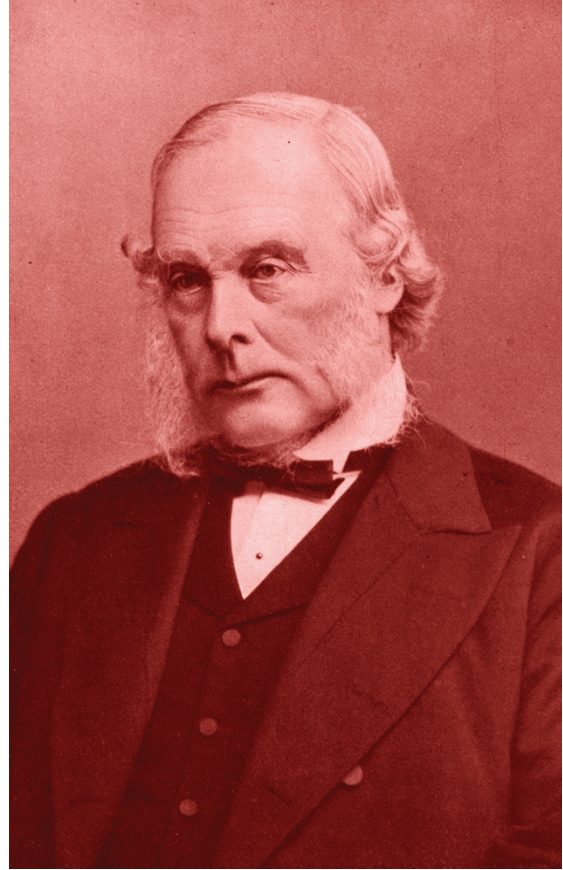
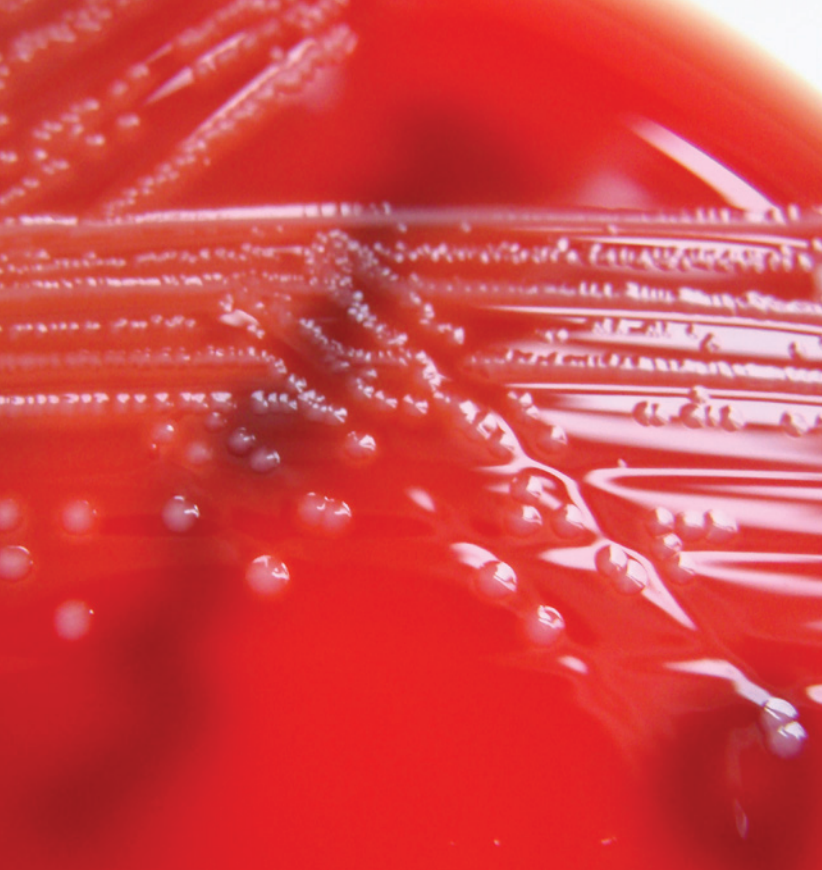
Nakon što je u proteklih mnogo godina bilo tek nekoliko prijavljenih slučajeva, danas je denga groznica ponovno pojavila u Europi s više od 3000 prijavljenih slučajeva u posljednje tri godine. Ti su slučajevi najčešće uvezeni, no moguć je lokalni prijenos u područjima na kojima postoje azijski tigrasti komarci (*Aedes*): početkom listopada 2018. potvrđeno je devet slučajeva autohtone denga groznice u Europskoj uniji, tri u Španjolskoj i šest u Francuskoj, u tri odvojena slučaja izbijanja bolesti.

U suradnji s Europskom agencijom za sigurnost hrane (EFSA), ECDC je nastavio prikupljati podatke o vektorima člankonošcima (insektima i bliskim srodnicima) za bolesti ljudi i životinja te je objavio ažurirane karte vektora na svojem mrežnom mjestu kako bi se prikazala njihova rasprostranjenost i kretanje u Europi.

Centar je također svjestan rizika od bolesti koje još nisu izbile u Europi. Na primjer, Centar je pripremio nekoliko brzih procjena rizika u vezi s izbijanjima ebole u Africi: postoji li rizik od uvoza, jesu li europski građani u opasnosti? U 2018. godini odgovor je utješno glasilo: „Ne“.

Gore lijevo: nisu svi komarci vektori bolesti

Dno: bakterija Borrelia. Relapsna groznica boreliozna bolest je prenošena vektorima koju obilježavaju opetovane visoke temperature, bolovi u mišićima i mučnina. Bolest se prenosi ugrizima ušiju ili mekih krpelja; u Europi je bolest prisutna na dijelovima Sredozemlja.

Ponekad jednostavno nije dovoljno pratiti pravilo „Prokuhaj, oguli, skuhaj, operi ili ostavi!”

Bolesti koje se prenose hranom i vodom i zoonoze (FWD). EPIS-FWD je informacijski sustav ECDC-a za obavješćivanje o epidemijama bolesti koje se prenose hranom i vodom. Broj hitnih upita na sustavu EPIS-FWD povećao se s 53 u 2017. na 77 u 2018., što je maleno, ali značajno povećanje. Jedan posebno ozbiljan slučaj izbijanja bolesti uzrokovala je bakterija *Listeria monocytogenes*, što je dovelo do nekoliko smrtnih slučajeva. Agencije ECDC i EFSA udružile su snage kako bi dalje istražile to izbijanje bolesti te su organizirale sekvenciranje cijelog genoma patogena. Rezultati su potvrdili da je izvor izbijanja bolesti najvjerojatnije bila skupina zamrznutog povrća.

U sklopu još jedne suradnje, agencije ECDC i EFSA objavile su dva sveobuhvatna izvješća: jedno o kretanjima i izvorima zoonoza, uzročnicima zoonoza i izbijanjima bolesti koja se prenose hranom (podatci iz 2017.) te jedno o antimikrobnoj otpornosti u zoonoznim i indikatorskim bakterijama kod ljudi, životinja u hrani (podatci iz 2016.).

ECDC je pozvao sudionike iz šest zemalja na radionicu o pripravnosti za multinacionalnu sigurnost hrane i javnozdravstvene incidente. Centar također vodi program profesionalne razmjene stručnjaka za bolesti koje se prenose hranom i vodom.

S tehnološke strane, Centar je napravio novi pomak tako što je proveo prvu klaster-analizu s podacima prikupljenim iz baze podataka za molekularnu tipizaciju TESSy.

ECDC je financirao nekoliko vanjskih procjena kvalitete. Vanjskim se procjenama kvalitete nadzire učinkovitost laboratorija tako da se laboratorijima diljem Europe dostave istovjetni uzorci. Uspoređuje se točnost uzoraka, a svaki laboratorij primi tablicu rezultata s pojedinostima o učinkovitosti. Vanjske su se procjene kvalitete pokazale kao ključni alati za unaprjeđivanje učinkovitosti laboratorija. U 2018. ECDC je organizirao vanjske procjene kvalitete za bakteriju *Listeria*, salmonelu, bakteriju roda *Campylobacter* i STEC. Osim toga, Centar je organizirao provjeru kvalitete rada za sastavljanje cijelih genoma bakterije *Listeria monocytogenes*.

*Gore lijevo: bakterija Listeria monocytogenes na Columbia krvnom agaru i čovjek prema kojem je dobila naziv, doktor Joseph Lister (1827. – 1912.)
Dolje desno: očitavanje sekvenciranja DNK*

Brighton Pride, 2018.: Ne mogu to prenijeti, neću to prenijeti.

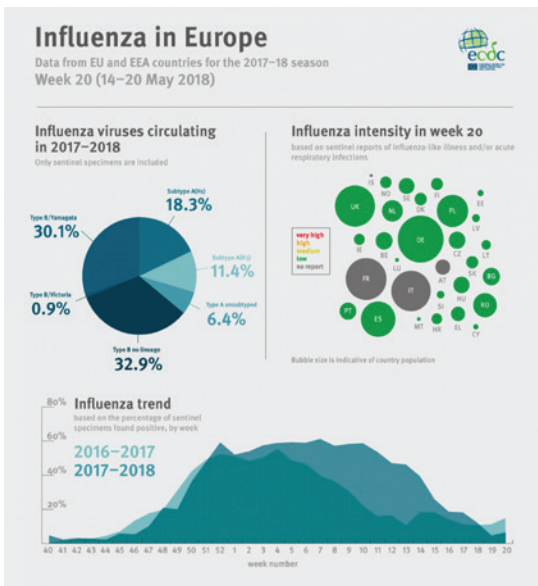
Suzbijanje zaraze HIV-om: profilaksa i profilaksa prije izlaganja

HIV, spolno prenosive bolesti i virusni hepatitis

(Program HASH) Treći cilj održivog razvoja UN-a usmjeren je na zdravlje i dobrobit: „Osigurati zdrav život i promicati dobrobit za sve ljude bez obzira na dobnu skupinu“. Nadzor napretka u ostvarivanju tog cilja na području HIV-a/AIDS-a može biti zahtjevan zadatak. Na sastanku mreže za nadzor HIV-a 2018. godine, ECDC i Svjetska zdravstvena organizacija, kao i značajno angažiran Program Ujedinjenih naroda za borbu protiv HIV-a/AIDS-a (UNAIDS), htjeli su dati stručnjacima za bolesti priliku da bolje istraže pitanje kako se objektivno može mjeriti napredak prema trećem cilju održivog razvoja. Slične se aktivnosti provode u vezi Dablinke deklaracije (koja postavlja ambiciozan plan rada za HIV/AIDS): Nadzor odgovora na HIV pregledan je i usklađen s ciljevima u okviru ciljeva održivog razvoja.

Također, u sklopu programa:

- pokrenut je alat za modeliranje točnosti procjena HIV-a;
- testiran je novi sustav nadzora otpornosti na lijekove protiv HIV-a u devet zemalja Europske unije;
- u suradnji s agencijom UNAIDS organiziran je sastanak stručnjaka o osiguranju profilakse prije izlaganja;
- objavljene su integrirane smjernice za testiranje na HIV, hepatitis B i C;
- pokrenuta je prva interaktivna mrežna baza podataka za studije o raširenosti hepatitisa B i C; i
- testiran je novi protokol o provedbi ispitivanja seroprevalencije hepatitisa C kako bi se procijenio pravi teret bolesti u tri zemlje.

Cjepivo za svaku sezonu

Gripa i ostali respiratorni virusi (Program IRV)

Cjepivo protiv gripe potrebno nam je svake godine zbog toga što svake godine kruže različiti sojevi gripe. Cjepivom koje štiti od sojeva koji su kružili tijekom prethodne sezone gripe nećemo razviti imunitet na ovogodišnji novi soj. Iako se čini da je moguće postojanje univerzalnog cjepiva koje godinama štiti od sezonske gripe, ono bi se stvarno moglo uvesti tek za nekoliko godina. U međuvremenu, najbolje što možemo učiniti za sebe i druge jest cijepiti se protiv gripe najnovijim cjepivom.

Od respiratornih bolesti povezanih sa sezonskom gripom umire oko 40 000 ljudi svake godine u Europskoj regiji Svjetske zdravstvene organizacije. Unatoč tim dramatičnim brojevima, tek se mali broj populacije cijepi svake godine. Preko 75 % tih smrtnih slučajeva odnosi se na ljude koji imaju 65 godina ili više, no upotreba cjepiva u toj rizičnoj skupini i dalje je mala. U otprilike polovini zemalja u Europskoj regiji Svjetske zdravstvene organizacije cijepi se manje od trećine starijih osoba. Čak su i među zdravstvenim djelatnicima stope cijepjenja znatno niže od 50 %.

Svake sezone ECDC i Regionalni ured Svjetske zdravstvene organizacije za Europu objavljuju tjedne podatke o nadzoru gripe. Objavljeni podatci jasno podupiru opsežan rad ECDC-a u ovom području: gripa je i dalje velika javnozdravstvena prijetnja, a oprez je ključan.

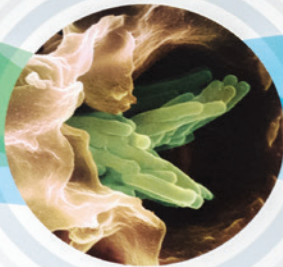
Ptičja je gripa još jedan važan aspekt rada Programa. Kao što je to bio slučaj u prethodnim godinama, agencije ECDC i EFSA objavile su tromjesečna izvješća o procjeni zajedničke situacije vezane za ptičju gripu. Centar je objavio izvješće o politikama cijepjenja i

procijepljenosti protiv gripe, što je ponovno potvrdilo da je procijepljenost među starijima u Europi preniska. U drugom izvješću Programom se procjenjuje da učinkovitost cijepjenja između 2015. i 2018. iznosi oko 40 %.

Centar je proveo pregled planova pripravnosti za nacionalnu pandemiju, istaknuo nedostatke i predložio adekvatne mjere. Nadzor tijekom ozbiljnih bolesti i nadzor na temelju genoma dodani su u redovni nadzor gripe, što je značajno unaprijedilo kvalitetu nadzora. Ocijenjeni su nadzorni sustavi za gripu i SARS te je ocijenjen Program gripe i ostalih respiratornih sustava kako bi se pratila kvaliteta rezultata i učinkovitost.

ECDC je sastavio mišljenje o nefarmaceutskim intervencijama za vrijeme pandemije; u dokumentu je zaključeno da su za najveći dio intervencija dokazi o učinkovitosti ograničeni.

*Gore: cjepivo protiv gripe. Jedna mala injekcija... i gotovo
Dolje lijevo: tjedna infografika o gripu
Dolje desno: „Sprječava ptičju gripu?“ Kad bi barem bilo tako lako.*

Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe

2018

2016 data

ERS EUROPEAN
RESPIRATORY
SOCIETY

every breath counts

EUROPEAN CENTRE FOR
DISEASE PREVENTION
AND CONTROL

European Union Standards for Tuberculosis Care

2017 update

Možemo li iskorijeniti latentnu tuberkulozu?

Tuberkuloza (Program TB). Od latentne tuberkuloze boluje svaka sedma osoba u Europskoj regiji Europske zdravstvene organizacije. Desetina zaraženih ljudi oboljet će od aktivne tuberkuloze za vrijeme svog života. Stoga smjernice Centra vezane za programsko upravljanje latentnom tuberkulozom ispravljaju ključne propuste u europskim naporima za suzbijanje tuberkuloze.

Sveobuhvatan prikaz epidemiološkog stanja tuberkuloze dostupan je u godišnjem izvješću 2018. godine *Nadzor i praćenje tuberkuloze u Europi*. To izvješće, koje je zajednički projekt ECDC-a i Regionalnog ureda Svjetske zdravstvene organizacije za Europu, objavljeno je uoči Svjetskog dana borbe protiv tuberkuloze, 24. ožujka 2018.

U sklopu trogodišnjeg projekta, ECDC je putem razmjene posjeta i tečajeva osposobljavanja podržao pet zemalja visokog prioriteta u pogledu tuberkuloze (Bugarsku, Estoniju, Latviju, Litvu i Rumunjsku). Projekt će se nastaviti i produžiti u 2019. zadovoljavanjem potreba vezanih za tuberkulozu u dodatnim državama članicama. Također su na materijalne potrebe u državama članicama usmjereni ažurirani *Standardi Europske unije za liječenje tuberkuloze*, koju su objavljeni 2018. godine i prevedeni na sve službene jezike Europske unije.

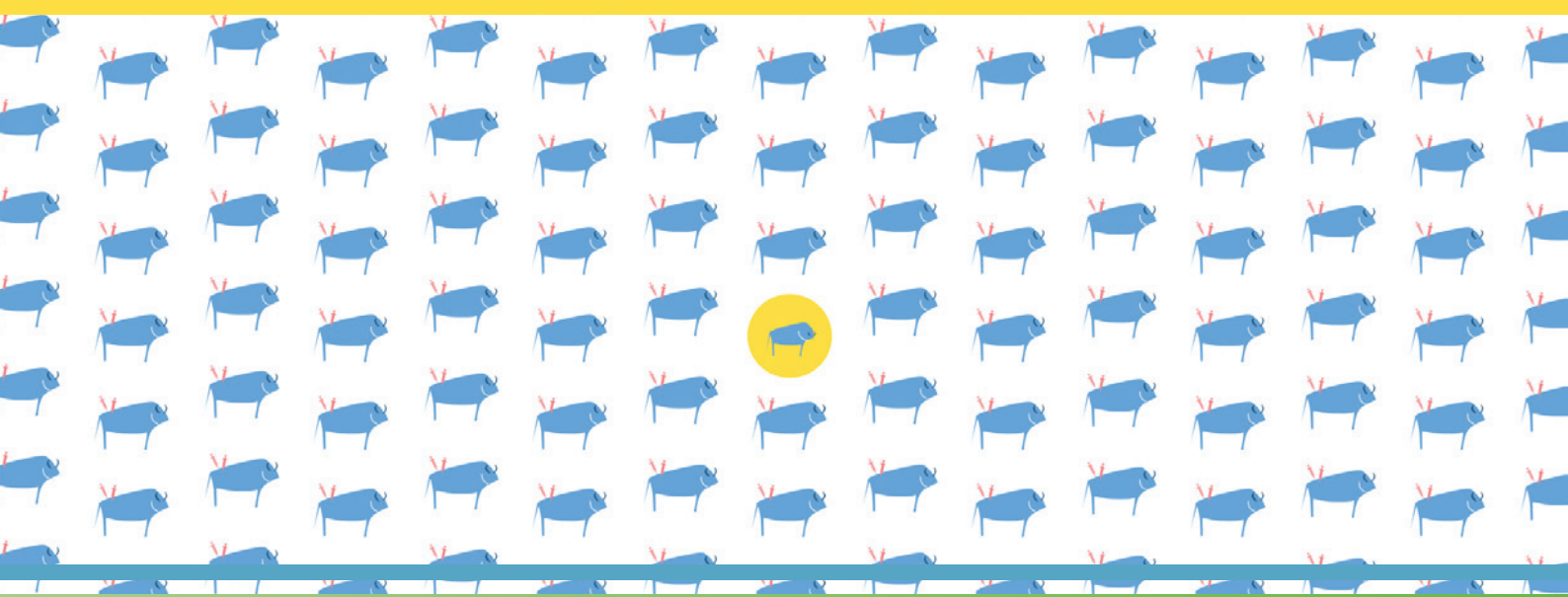
U travnju je objavljen projekt u sklopu kojega se prikupljaju dokazi za sekvenciranje cijelog genoma tuberkuloze. Taj je projekt još jedan primjer sve veće uporabe sekvenciranja cijelog genoma u dijagnozi i nadzoru bolesti.

Lijevo: novi izgled izvješća o tuberkulozi, koje je zajednički projekt ECDC-a i Regionalnog ureda Svjetske zdravstvene organizacije za Europu. Desno: „Svaki je dah bitan“: ažurirani standardi Europske unije za liječenje tuberkuloze. ECDC je objavio taj dokument na svim jezicima EU-a/EGP-a

The last week of April is European Immunisation Week

Find out more at www.ecdc.europa.eu

Najveća priča o uspjehu do sada

Bolesti koje se mogu spriječiti cijepljenjem

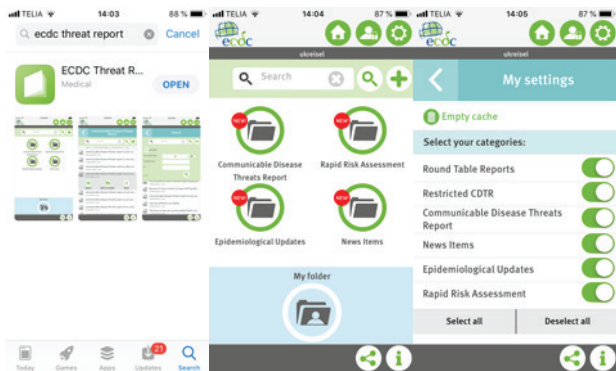
(Program VDP) Cjepiva su jedno od najvećih javnozdravstvenih ostvarenja. Drastično su smanjila teret zaraznih bolesti te je realno očekivati da će uskoro još veći broj bolesti moći biti spriječen cijepljenjem. Nažalost, mnoga su cjepiva postala žrtve vlastitog uspjeha. Budući da je došlo do smanjenja ili čak nestajanja nekih bolesti koje se mogu spriječiti cijepljenjem, neki ljudi smatraju da neće biti negativnih posljedica ako se preskoči primarna imunizacija ili cijepljenje općenito. Mnoga izbijanja ospica u 2018. pokazala su da to nije točno. Brzim procjenama rizika vezanim za izbijanja ospica i mjesečnim ažuriranjima izvješća o nadzoru ospica i rubeole, ECDC jasno podupire cilj Svjetske zdravstvene organizacije da se iskorijene ospice.

U 2018. godini Program VPD pružio je tehničke dokaze i znanstveni doprinos za Preporuku Vijeća o cjepivima iznesenu u travnju i donesenu u prosincu. ECDC je osnovao postupak suradnje za potporu nacionalnih tehničkih savjetodavnih skupina za imunizaciju (NITAGS) s ciljem ojačavanja znanstvene suradnje i razmjene diljem Europe.

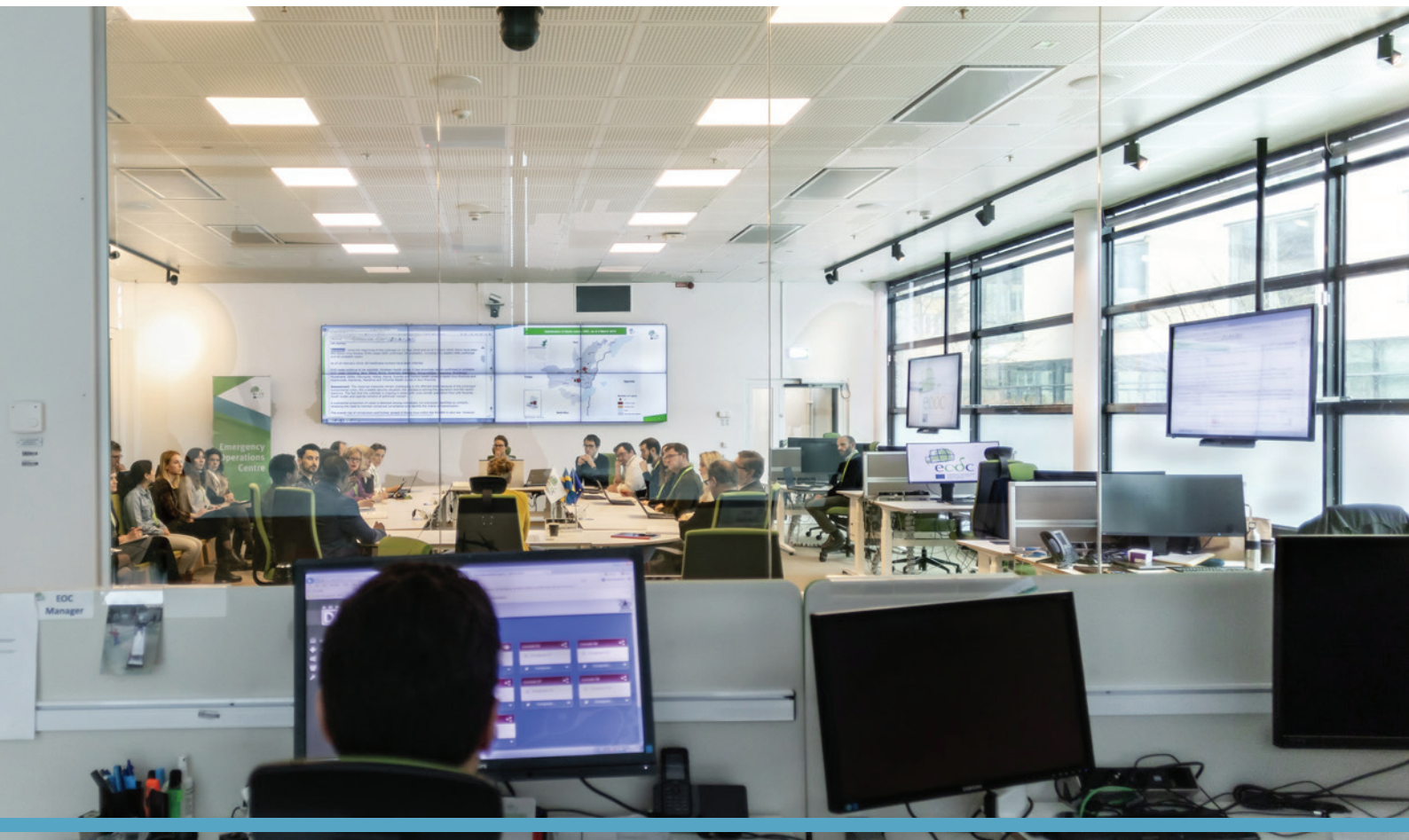
Na praktičnijoj razini, ECDC je objavio priručnik o osmišljavanju i provedbi informacijskih sustava o imunizaciji i usavršio nadzorne sustave za hripavac i invazivne pneumokokne bolesti. Raspored cijepljenja EU-a i dalje je jedna od najposjećenijih značajki mrežnog mjesta ECDC-a.

*Gore lijevo: promicanje Europskog tjedna cijepljenja
Dolje lijevo: vizualizacija kolektivnog imuniteta
Desno: video objava na Twitteru*

Lijevo: snimke zaslona s mobilne aplikacije ECDC-a Izvješće o prijetnji
Dno: ECDC-ov novi Centar za krizne situacije

Pristup europskom javnom zdravstvu na temelju podataka

Nadzor bolesti

Količina epidemioloških podataka koje su dostavili naši partneri zahtjeva stabilnu infrastrukturu IT-a. U svrhu povećavanja količine podataka o bolesti i redovitog praćenja tehnoloških napredaka, ECDC je pokrenuo projekt ponovnog osmišljavanja nadzornih sustava u 2018.

ECDC je nastavio projekt EPHESUS. EPHESUS je engleska pokrata za „*ocjenu nadzornih javnozdravstvenih sustava Europske unije/Europskog gospodarskog prostora*” kojim se procjenjuju 52 nadzorna sustava za bolesti u 30 zemalja. Osim standardnog nadzora, projekt također obuhvaća laboratorijske usluge koje financira ECDC, rutinsku molekularnu/geometrijsku tipizaciju i nadzor pojave zaraznih bolesti.

U 2018. Atlas za praćenje zaraznih bolesti ECDC-a sadržavao je podatke o 56 bolesti i i tema o bolestima. Korisnici mogu odabrati pojedine skupove podataka kako bi stvorili prilagođene karte bolesti. U 2018. je godini dodana potrošnja antimikrobnih sredstava, što je dovelo do jasnih i vrlo vizualnih pokazatelja važnosti razborite upotrebe antibiotika.

Stručnjaci ECDC-a pomogli su s pripremom akata za provedbu Odluke br. 1082/2013/EU o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju pružanjem definicija slučajeva za bolesti kao što su lajmska neuroboreli-oza, denga, čikungunja i zika groznice.

Sekvenciranje cijelog genoma ubrzano mijenja način na koji provodimo nadzor bolesti i prikupljamo podatke. U 2018. Centar je postigao dogovor s

državama članicama o načinu analiziranja, razmjene i spremanja podataka o patogenosti sekvenciranja cijelog genoma diljem Europe.

Obavješćivanje o epidemijama

U 2018. pronađeno je 377 pojava bolesti putem obavješćivanja o epidemijama. „Pojava“ može biti veliko izbijanje bolesti kao što je ebola u Zapadnoj Africi ili relativno mala grupa legionarske bolesti na brodu za krstarenje u Europi. Nekoliko izbijanja bolesti u Europi nikada ne bi bilo otkriveno bez novih pristupa: ECDC rabi društvene medije i tehnologije za nabavu iz mnoštva kako bi se otkrile naznake izbijanja bolesti koje bi inače prošle nezapaženo. Također smo na sličan način uključeni u nadzor masovnih okupljanja.

Nadzorna izvješća šire se putem našeg mrežnog mjesta, no sve veći broj korisnika instalira aplikaciju Threat Report (izvješće o prijetnjama) za mobilne uređaje i već je preuzeto više od 25 000 dokumenata otkako je aplikacija izdana.

*Gore: prikaz unutrašnjosti nove zgrade ECDC-a
Dolje lijevo: sastanak savjetodavnog foruma ECDC-a
Dolje desno: nova zgrada sadži prostore za službene i neslužbene sastanke*

Pripravnost

Pripravnost je temelj javnog zdravstva. ECDC pomaže državama članicama Europske unije u osnivanju i podešavanju mehanizama za odgovor u svrhu suzbijanja javnozdravstvenih prijetnji te odgovaranja i oporavljanja od njih i time osigurava javno zdravlje u Europi u području zaraznih bolesti.

U 2018. članovi tima ECDC-a pomogli su Rumunjskoj u razvoju nacionalnog plana pripravnosti za izvanredna stanja u javnom zdravstvu. ECDC je također pružio tehničku podršku Europskoj komisiji na nekoliko zadataka vezanih za provedbu članka 4. Odluke br. 1082/2013/EU o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju.

Aktivna pripravnost pokazana je izdavanjem ECDC-ovog alata za samoprocjenu pripravnosti na izvanredne zdravstvene situacije (HEPSA) koji zemljama omogućuje provedbu revizije spremnosti za izvanredna stanja.

Druge aktivnosti uključuju izvješće o pripravnosti zajednice, tečaj osposobljavanja za podizanje svijesti o bioriziku te jednodnevnu simulacijsku vježbu. Centar je također objavio smjernice o načinu sastavljanja prijedloga za preporuke najbolje prakse iz vježbi, pregleda i procjena.

Odgovor

Procjene rizika uvelike se oslanjaju na kvalitetu podataka o bolestima koji se dobiju iz Centra i stručnjake koji ih analiziraju.

Kako bi se osigurala kvaliteta, ECDC u stvaranje brzih procjena rizika uključuje specijaliste za zarazne bolesti iz zahvaćenih država članica. Angažiranje vanjskih stručnjaka prije je bio prilično složen postupak, no Centar je nakon detaljnog pregleda uspio pojednostaviti postupke za vanjske stručnjake za bolesti iz država članica. Od 35 brzih procjena rizika i 16

epidemioloških ažuriranja Centra iz 2018., velik je dio imao koristi od unaprijeđenog postupka.

S tehnološke strane, Centar je izdao preoblikovanu i značajno poboljšanu inačicu sustava EWRS (Sustav ranog upozorenja i odgovora) u rujnu 2018.

Ako je potrebno, odvijaju se intervencije na terenu izvan Europe. U 2018. jedan od naših stručnjaka otišao je na službeni put u Demokratsku Republiku Kongo u svrhu potpore nadzornih mjera koje organizira Glavna uprava za europsku civilnu zaštitu i europske operacije humanitarne pomoći.

Znanstveni savjeti

Znanstveni savjeti obuhvaćaju sva područja javnog zdravstva. Slijedom politike otvorenog pristupa ECDC-a, rezultati istraživanja besplatno su raspodijeljeni putem mrežnog mjesta Centra.

U 2018. ECDC je primio 31 zahtjev za savjet od Europske komisije i Europskog parlamenta. Više od dvjesto znanstvenih dokumenata objavljeno je na mrežnom mjestu ECDC-a, uključujući pet velikih javnozdravstvenih smjernica; dodatnih 86 znanstvenih radova koje su napisali znanstvenici ECDC-a obavljani su u stručnim časopisima kao što je *Eurosurveillance*.

Eurosurveillance, znanstveni časopis ECDC-a, u 2018. zauzeo je peto mjesto među časopisima o zaraznim bolestima s čimbenikom utjecaja od 7,1.

U studenom je na vodećoj znanstvenoj konferenciji ECDC-a ESCAIDE bilo 600 sudionika iz 50 zemalja.

Mikrobiologija

Mikrobiologija je jedno od područja koje je privuklo puno pažnje u 2018., najviše zbog brzih napredaka u sekvenciranju DNK koji znanstvenicima omogućuju usporedbu patogenih sekvenci i utvrđivanje izbijanja bolesti vezanih za isti izvor. Zbog toga je ECDC izmijenio svoj plan djelovanja za molekularnu tipizaciju; plan sada obuhvaća istraživanje načina na koji molekularna tipizacija utječe na europski nadzor bolesti.

Molekularna tipizacija stvara velike količine podataka i zahtjeva visoku razinu računalne snage. ECDC-ovi mikrobiolozi predlažu zajedničku europsku platformu za upravljanje podacima na temelju sekvenciranja i njihove analize. Nakon provedbe doći će do promjene paradigme u nadzoru bolesti, posebice u odnosu na multinacionalna istraživanja izbijanja bolesti u Europi.

Još jedno područje kojim se bavi naš mikrobiološki tim jesu laboratorijski kapaciteti i kontrola kvalitete. ECDC redovito procjenjuje kvalitetu laboratorija diljem Europe putem vanjskih procjena kvalitete. Metodologija sustava EULabCap ECDC-a nudi skup fino prilagođenih alata koji se rabe za procjenu kvalitete i učinkovitosti laboratorija. U posljednjem izvješću sustava EULabCap indeks učinkovitosti naveden je kao 7,5 od 10 bodova, prikazujući tako „srednje do visoke kapacitete“ kao i smanjenje razlike u kapacitetima među državama.

Sve se aktivnosti u ovom području temelje na ECDC-ovoj *Strategiji za vanjsku procjenu kvalitete mikrobioloških javnozdravstvenih laboratorija*. Ta se strategija neprestano ažurira zbog brzog razvoja u tom području. Posljednja inačica Strategije objavljena je u lipnju 2018.

Lijevo: CTTGACCACC... očitavanje sekvenciranja DNK

Povezivanje s javnozdravstvenom zajednicom u Europi

Osposobljavanje za javno zdravstvo

Program stipendiranja ECDC-a priprema terenske epidemiologe (EPIET) i mikrobiologe (EUPHEM) za intervenciju u prekograničnim izbijanjima bolesti i drugim prijetnjama javnom zdravlju. Taj program povezuje mnoge europske javnozdravstvene organizacije na profesionalnoj, a često i osobnoj razini.

U 2018. 37 je kolega završilo Program, a još je 434 sudionika pohađalo tečajeve putem neprekidnih aktivnosti za profesionalni razvoj ECDC-a. Iako je za neke tečajeve potrebna fizička prisutnost, tečajevi Virtualne akademije ECDC-a mogu se pohađati putem interneta. U 2018. pokrenuta su još četiri nova tečaja putem interneta, a ostali su ažurirani.

Najveći je naglasak Programa osposobljavanja ECDC-a na vlastitim tečajevima i seminarima, no Centar također nadgleda obrazovne aktivnosti u europskom javnozdravstvenom sektoru: istraživanje provedeno među članovima Udruženja škola javnog zdravstva u europskoj regiji pokazalo je da ponude u području suzbijanja i kontrole zaraznih bolesti postaju sve opsežnije.

*Gore lijevo: Dama Sally Claire Davies, glavna medicinska službenica za Englesku, na konferenciji ESCAIDE 2018. u Valletti na Malti.
Dolje lijevo: raspravljanje o najnovijim podacima o hepatitisu B*

Međunarodni odnosi i potpora zemljama. ECDC održava opsežnu profesionalnu mrežu. Odnosi između ECDC-a i Regionalnog ureda Svjetske zdravstvene organizacije za Europu tradicionalno su čvrsti. U 2018. zajedničko je brendiranje prošireno na sve zajedničke europske proizvode ECDC-a i Svjetske zdravstvene organizacije (izvješća, priopćenja za medije i prezentacije). UECDC je 2018. posjetila službena delegacija iz kineskog centra za suzbijanje kontrolu bolesti i iz afričkih centara za kontrolu i suzbijanje bolesti.

Aktivnosti su usmjerene i na pretpristupne zemlje. Kada je ECDC upotrijebio prilagođenu metodologiju sustava EULabCap za provjeru kvalitete, rezultati su prikazali jasnu potrebu za dodatnim laboratorijskim kapacitetima u toj skupini zemalja.

ECDC je bio ključan u stvaranju akcijskog plana za Ukrajinu, zemlju u susjedstvu EU-a. Centar je također pomogao Sjevernoj Makedoniji u razvoju državnog plana za nastavak procjena izvršenih u 2015. i 2016.

Putem mehanizma državne potpore ECDC-a organizirani su tečajevi osposobljavanja za prihvaćanje cjepiva, kontrolu infekcija i sigurnost pacijenata, te je podržano stvaranje nacionalnih planova pripravnosti. Na zahtjev Europske komisije, ECDC je procijenio sustave za nadzor zaraznih bolesti na Kosovu*.

**Ovim se nazivom ne dovode u pitanje stajališta o statusu te je on u skladu s RVSUN-om 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda o proglašenju neovisnosti Kosova.*

Komunikacija o javnom zdravstvu

Mnoge komunikacijske aktivnosti usmjerene su na europsku javnozdravstvenu zajednicu, ponajviše na javnozdravstvene stručnjake, znanstvenike i novinare. U 2018. Centar je objavio 214 publikacija za tu ciljanu skupinu koje su bile uravnotežena mješavina detaljnih izvješća o istraživanju i brzih procjena rizika/dokaza. Centar također vodi nekoliko računa na društvenoj mreži Twitter te ima sve veći broj pratitelja (dodatnih 19 % u 2018.), od kojih su mnogi izvan javnozdravstvene zajednice.

Tijekom 2018. od velikog su interesa bili antimikrobna otpornost, groznica zapadnog Nila, ospice i ebola,

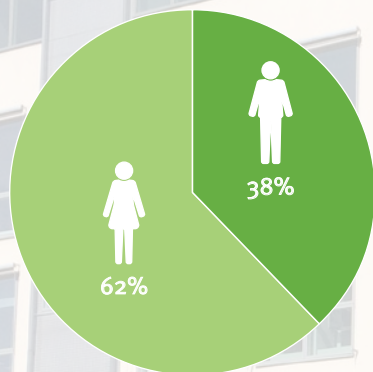
što se odrazilo u mnogim našim publikacijama. Zdravstvene kampanje Centra, namijenjene općoj javnosti, koje su usmjerene na dane podizanja javne svijesti: ECDC je razvio komunikacijske materijale za Europski dan svjesnosti o antibioticima, Svjetski dan borbe protiv tuberkuloze, Europski tjedan cijepljenja i Svjetski dan borbe protiv AIDS-a.

*Lijevo: osim redovne zbirke, knjižnica ECDC-a sadrži potpuni arhiv izvješća ECDC-a
Desno: međusektorski sastanak uoči Svjetskog dana borbe protiv hepatitisa*

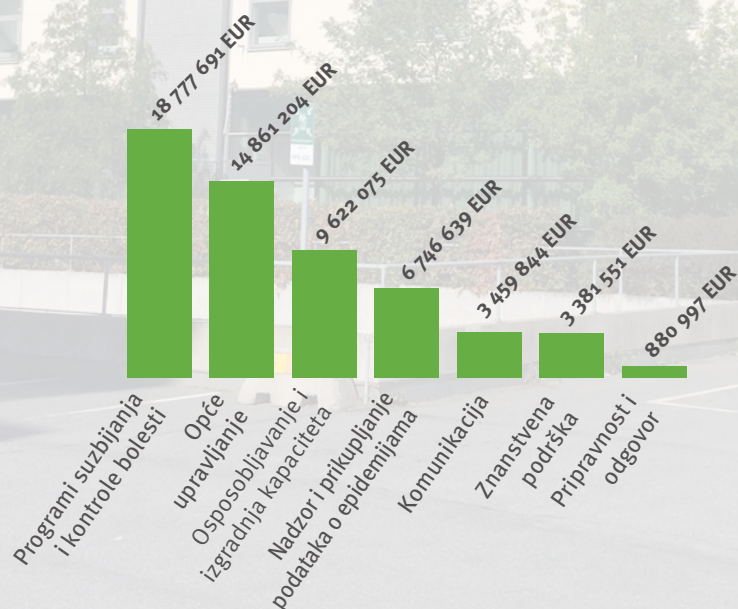

ECDC u brojkama

Rodna ravnoteža ECDC-a

Proračun za 2018.

Osoblje ECDC-a po matičnoj zemlji

Dana 31. prosinca 2018. ECDC je zapošljavao ukupno 267 stalnih zaposlenika.

Papir TQ-AX-19-001-EN-C
PDF TQ-AX-19-001-HR-N

**Europski centar za
sprečavanje i kontrolu bolesti (ECDC)**

Gustav III:s Boulevard 40
169 73 Solna, Švedska

Tel. +46 (0)8 58 60 10 00
Faks +46 (0)8 58 60 10 01
www.ecdc.europa.eu

Agencija Europske unije
www.europa.eu

Preplatite se na naše publikacije
www.ecdc.europa.eu/en/publications

Obratite nam se
publications@ecdc.europa.eu

 Pratite nas na Twitteru
[@ECDC_EU](https://twitter.com/ECDC_EU)

 Pratite nas na Facebooku
www.facebook.com/ECDC.EU

Publications Office

Papir ISBN 978-92-9498-351-0
PDF ISBN 978-92-9498-366-4